

Rigsarkivet

Forskningsårsberetning

for 2023

Årsberetning for 2023	3
Arkivvidenskab – udvalgsarbejde og projektmodning	6
Forskningen i 2023 – en præsentation	8
Forskningsprojekter og -miljø	12
Forskningsformidling	16
Rigsarkivets forskere i tal	19
Løbende forskningsprojekter 2024.....	24
Forskning i Rigsarkivet – bibliografi 2023	29
Rigsarkivets forskningskoordinationsgruppe	34
Rigsarkivets rådgivende forskningsudvalg	34

Redaktion: Hans Schultz Hansen

Årsberetning for 2023

Modning af arkivvidenskab som forskningsfelt

Et centralt indsatsområde i Rigsarkivets forskningsstrategi er en udredning af arkivvidenskab som fremtidigt forskningsfelt, fordi det vil sikre en forskningsbaseret opgaveløsning på en række vigtige områder af Rigsarkivets virke. Derfor har iværksættelsen af udredningen haft høj prioritet. Til det formål blev der i 2022 nedsat et udvalg med repræsentanter fra Rigsarkivet og Aalborg Universitet, som udarbejdede et oplæg herom med anbefalinger til Rigsarkivets direktion. Udredningen omtales nærmere nedenfor s. 4f.

Publikationer

Rigsarkivets forskere udsendte i 2023 44 publikationer, hvoraf 24 var fagfællebedømte, svarende præcis til de 1,0 peer reviewed publikation pr. forsker, som er rammekontraktens krav. Blandt publikationerne må fremhæves Silvia Goldbaum Tarabinis store monografi *Danske jøders liv og død i Theresienstadt* og Asbjørn R. Thomsens bog *Kampen om jorden*, der udkom i Aarhus Universitetsforlags 100 danmarkshistorier. Dermed har tre forskere fra Rigsarkivet bidraget til denne serie. Jørgen Mikkelsen udarbejdede sammen med Jacob Ørnbjerg og Mikkel Leth Jespersen syntesen *Danmarks byer fra renæssance til enevælde*, mens Michael Dupont udgav *Optegnelser fra Drejød 1661-1875*. En fyldigere præsentation af disse og andre publikationer findes s. 6ff og en samlet bibliografi s. 27ff.

Styrket internationalisering

Rigsarkivets rådgivende forskningsudvalg har anbefalet, at forskerne i højere grad publicerer i fagfællebedømte publikationer og internationalt. Sammenlignet med 2022 er antallet af publikationer med peer review øget med 5 og antallet af internationale publikationer med 2. Tilvæksten er især sket på bekostning af nationale formidlingspublikationer. Et andet udtryk for stigende internationalisering er, at antallet af gæsteforelæsninger, foredrag og papers ved internationale konferencer er steget fra 23 til 32. For at fremme internationaliseringen blev der med virkning fra foråret 2024 iværksat et forsøg med forskernes brug af Det Kongelige Biblioteks Dokumentservice.

Forskningsplan 2023-25

2023 var det første år i den nye forskningsplansperiode. Ud af planens 32 projekter blev 2 afsluttet, mens der fra 1 fremkom et markant resultat. 23 projekter var sat i gang, heraf flere med de første publikationer. 3 var endnu ikke igangsat. 1 blev opgivet på grund af forskers afgang, mens 1 måtte opgives pga. manglende fondstilskud. 1 er under omdefinering.

Ny forsker i Brugerserviceenheden

Besættelsestidshistorikeren Peter Birkelund fratrådte pr. 31. marts og blev pr. 1. oktober efterfulgt af Silvia Goldbaum Tarabini, der ligeledes har besættelsestiden som sit emne, nærmere betegnet danske jøders ophold i Theresienstadt og i eksil i Sverige.

Forskermøder og historikermøder

Forskermødet i januar stod i vore fire ph.d. stipendiater tegn, idet to stipendiater forelagde deres opdaterede projektbeskrivelser, en tredje sit manuskript til indledningskapitel og en fjerde sit manuskript til en artikel. Der var på forhånd udpeget to kritiske læsere til hver stipendiat, men adskillige andre forskere gav også deres besyv med. Endvidere var der oplæg og diskussion om den gode fondsansøgning.

Rigsarkivets forskere var meget aktive i forbindelse med Dansk Historikermøde i Aarhus i august. Der var indlæg under sessionerne Mødet med det digitale arkivlandskab – at udforske, finde og bruge data (Silke Holmqvist, Barbara Revuelta-Eugercios, Christian Larsen), Vold og etik. En session om samtidshistoriens smertensbørn (Annemarie Borregaard, Mette Seidelin, Ole Magnus Mølbak Andersen), Data-drevet historie: forsknings i tusinder af livsforløb fra 1800-tallets Danmark (Mads Villefrance Perner, Anna Lodberg Sparre, Line Hjort-Moritzsen og Barbara Revuelta-Eugercios), Musikpraksisser og oplevelseshistorie (Silke Holmqvist) og Loyale og illoyale – mindretal, myndigheder og overvågning i det dansk-tyske grænseland (Hans Schultz Hansen).

Ved forskermødet i september præsenterede rigsarkivar Morten Ellegaard sine tanker om forskningen i Rigsarkivet, hvorefter der var oplæg om forskernes rolle i de prioriterede opgaver ved enhedschef Martin Bork. Endvidere var der diskussion af oplægget om arkivvidenskab som fremtidigt forskningsfelt i Rigsarkivet. Dagen sluttede med oplæg ved projektleder Peter Hyldgård fra Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab og presseansvarlig Julie Avery om forskerne og pressen.

Tilskud til forskning og medvirken i udredningsopgaver

Rigsarkivet gav igen tre ansøgere tilsagn om husning i forbindelse med forskeruddannelse uden for universiteterne, men ingen af de tre ansøgere opnåede stipendium. Til gengæld opnåede Silke Holmqvist hos Kulturministeriets Forskningspulje en bevilling til 12 måneders ansættelse med henblik på projektet *Digitale films fortid – fra båndfilm til digitale filer*. Mette Seidelin blev, uden for sin ordinære forskningstid, udpeget til at deltage i udredningen af den grønlandske "spiralsag".

Forskerpartnerskaber

Rigsarkivet deltog i 2023 i seks forskerpartnerskaber.

Link-Lives

I Link Lives-projektet er samarbejdspartnerne Københavns Universitets Saxo Institut, Novo Nordisk Foundation Center for Protein Research og Navneafdelingen samt Københavns Stadsarkiv. Fra Rigsarkivet medvirker:

- Forskningslektor Barbara Revuelta-Eugercios som projektleder
- Seniorforsker Asbjørn Romvig Thomsen
- Projektforsker, ph.d. Nicolai Rask Mathiesen
- Projektforsker, ph.d. Olivia Robinson
- Ph.d.-stipendiater Mads Villefrance Perner og Line Hjorth-Moritzsen.

Projektet, der er finansieret af Innovationsfonden og Carlsbergfondet, blev indledt i 2019 og afsluttes i september 2025.

Center for Digital Historie

Rigsarkivet er fortsat associeret med Center for Digital Historie ved Aarhus Universitet.

Multigenerationsregisteret

Multigenerationsregisteret har til formål at etablere familierelationer for alle danskere i det 20. århundrede. Det er finansieret af Novo Nordisk Fonden. Chefkonsulent Jeppe Klok Due fra Rigsarkivet leder projektet. Københavns Universitets Datalogiske Institut og Center for Registerforskning ved Aarhus Universitet er partnere.

Politik og identitet i Sønderjylland efter 1955

Rigsarkivet i Aabenraa medvirker i modningen af et kommende projekt om politik og identitet i Sønderjylland efter 1955, som Museum Sønderjylland er førstekraft i. Desuden medvirker Forskningsafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. Foreløbig er opnået tilskud fra Kulturministeriets Forskningspulje til projektmodning. Der er inviteret til en workshop på Christianslyst i Sydslesvig i marts 2024.

The Future of Records and Archives in a Digital Age

Endelig er der indledt et samarbejde med Aalborg Universitet og Aalborg Stadsarkiv om at projektmodne et større forskningsprojekt "The Future of Records and Archives in a Digital Age", der skal belyse, hvordan man sammentænker god forvaltningsskik, god arkivpraksis og teknologiske muligheder til værdi for borgere og samfund. Projektmodningen ledes af en styregruppe med seniorforsker Christian Larsen, Rigsarkivet, som forperson. Projektmodningen skal resultere i en fondsansøgning om et større forskningsprojekt. Se nærmere herom s. 5.

Aabenraa, april 2024

Hans Schultz Hansen
Forskningsleder, dr.phil.

Arkivvidenskab – udvalgsarbejde og projektmodning

Af Hans Schultz Hansen og Christian Larsen

Udvalgsarbejde

I Rigsarkivets forskningsstrategi 2022-2025 er et centralt indsatsområde en undersøgelse af arkivvidenskab som fremtidigt forskningsfelt: "Udviklingen af arkivrelevant viden og metode skal styrkes for at fremme Rigsarkivets målsætninger som arkiv. Det er vigtigt, at Rigsarkivets opgaveløsning over et bredt felt sker på det højest mulige faglige niveau. Det skal derfor også undersøges, om arkivvidenskab kan gøres til et særligt forskningsfelt, således at arkivfaglig metodeudvikling gives en teoretisk overbygning." Den strategiske værdi af arkivvidenskab er altså en aktiv, videnskabelig baseret understøttelse af Rigsarkivets kerneopgaver som nationalarkiv, der understøtter de strategiske mål i 2025-visionen om at være Danmarks digitale hukommelse og rollen som datahub.

En prioriteret udviklingsopgave i Rigsarkivet 2022-23 var derfor at udarbejde et notat til Rigsarkivets direktion om, hvordan arkivvidenskab kan opdyrkes som en del af Rigsarkivets forskning. Notatet blev udarbejdet af Marianne Rostgaard og Marianne Sletten Paasch, Aalborg Universitet, samt Hans Schultz Hansen, Steen Andersen og Christian Larsen, Rigsarkivet.

Arkivvidenskab (archival science) dækker over den professionsrettede, teoretisk og metodisk funderede videnskab (forskning) om arkivdannelse, indsamling, bevaring og kassation, autenticitet, bevaring samt at give adgang til, tilgængeliggøre og formidle arkivalier. Arkivvidenskab er beslægtet med fx Records Management, Knowledge Management, Library Science, Information Management, Information Science. Samtidig er der snitflader og samarbejdsmuligheder til samfundsvidenskabelige, informationsvidenskabelige og datalogiske forskningsfelter. I forhold til forvaltningshistorien, der har været praktiseret i Rigsarkivet gennem årtier, er der en tæt forbindelse. Forvaltningshistorien kan knytte sig an til arkivvidenskab ved fokusering på en teoretisk baseret tilgang med et begrebsapparat fra fx sociologi (magt-tilgang) eller statskundskab (politiske ideer, narrativer).

Ved Aalborg Universitet og ved Center for Digital Historie ved Aarhus Universitet sker der forskning inden for det arkivvidenskabelige felt, men forskningsfeltet er ikke stort. Ved Københavns Universitet foregår der i disse år et større forskningsprojekt ved Nanna Bonde Thylstrup og hendes EU-støttede projekt om datatab. Her arbejder også Henriette Roued med brugerperspektiver på kulturarvsplatforme, åbne data og digitalisering af kulturarven. Ser man på en række af de større nationer i Europa, indgår arkivvidenskab på forskellig vis i nationalarkivernes forskningsstrategier. Således deltager Rigsarkivet i Sverige aktivt i nationale forskningsinfrastrukturer, især for at forstærke og udvikle digital adgang til arkivalier bl.a. med Transkriberingsnod Sverige, hvor man kombinerer AI-teknikker og crowdsourcing.

Udvalget anbefalede en stærk fokusering af en kommende arkivvidenskabelige satsning for at denne få gennemslagskraft. Udvalget anbefalede derfor bl.a., at Rigsarkivet over en femårig periode igangsatte arkivvidenskab som et særligt forskningsområde for at skabe en arkivvidenskabelig infrastruktur og ansættelse/frikøb af en seniorforsker til at være programkoordinator. Desuden burde man indgå samarbejdsaftale med Aalborg Universitet om partnerskab, der danner kernen i et kommende arkivvidenskabeligt netværk for Danmark og det øvrige Norden, ligesom der skule være et samarbejde med Københavns Universitet, Aarhus Universitet og stadsarkiver om fremme af arkivvidenskab

Rigsarkivets direktion behandlede notat i efteråret 2023. Direktionen understregede, at udviklingen af arkivvidenskab er centralt for Rigsarkivet, og at det derfor er vigtigt, at der arbejdes videre med sagen, herunder hvordan projektet kan realiseres ved hjælp af ekstern finansiering. Direktionen

pegede på den projektmodning af et arkivvidenskabeligt forskningsprojekt, som Rigsarkivet, Aalborg Universitet og Aalborg Stadsarkiv arbejder på.

Projektmodning

Digitaliseringen af det danske samfund begyndte for mere end 40 år siden, og vi er et af de mest digitaliserede samfund i verden. Vi er også blandt de lande, der har længst erfaring med langstidsbevaring af den digitale kulturarv. De praksisser og teknologier, der knytter sig til både borgeres, virksomheders og institutioners skabelse, anvendelse og genanvendelse af data, har dog ændret sig markant i de sidste 20 år. Vi udfordres af nye data- og systemtyper, der stiller markant andre krav til langstidsbevaring af data, end vi som forvaltning og arkiv har været vant til.

Aalborg Universitets DFF-støttede projekt "Digitization and the Future of Archives" (2018-2022) undersøgte en række af disse udfordringer. Der var dog flere problemstillinger, som ikke kunne løftes inden for projektets formål og tidsramme. Rigsarkivet ønskede derfor at igangsætte et større forskningsprojekt, der undersøger, hvordan man sammentænker god forvaltningsskik, god arkivpraksis og teknologiske muligheder til værdi for borgere og samfund. Centralt for forskningsprojektet skulle være disse to spørgsmål: Hvordan dokumenterer den offentlige sektor sin forvaltning i dag? Og hvordan sikrer vi denne dokumentation både for nutiden og for eftertiden? Forskningsprojektet, bestående af forskere og praksisudøvere, skulle derfor analysere udfordringer og potentialer i forhold til skabelse, bevaring og genanvendelse af data ud fra en teoretisk og praktisk tilgang.

En projektgruppe med Christian Larsen og Mette Hall-Andersen, Rigsarkivet, Jeppe Agger Nielsen og Marianne Rostgaard, Aalborg Universitet, samt stadsarkivar Jesper Thomassen, Aalborg Stadsarkiv, fik i efteråret 2022 en netværksbevilling på 100.000 kr. fra Kulturministeriets forskningspulje til at projektmodne et større forskningsprojekt. Projektmodningen bestod af to workshops i 2023, afholdt på hhv. Rigsarkivet og Aalborg Universitet og med deltagere fra arkiver, universiteter og centrale fagpersoner.

Fokus for workshop 1 var at give deltagerne et overblik over de problemstillinger, som knytter sig til kvaliteten af de data, som den offentlige forvaltning skaber, og hvilken betydning dataarbejdet i den offentlige sektor har for de data, der senere afleveres til arkiv. Blandt oplægsholderne var Københavns borgerrådgiver Johan Busse (god dokumentation i det offentlige) og professor Jeppe Agger Nielsen (dataarbejde i ældreplejen). På workshop 2 var formålet at give deltagerne et overblik over de metodiske og etiske problemstillinger, der er knyttet til genbrug af arkiverede data, fx ved brug af arkiverede data i samfundsundersøgelser eller sammenkobling af arkiverede data med statslige data i undersøgelser af arvelige sygdomme. Jeppe Klok Due delte ud af erfaringerne fra MGR-projektet, mens Anna Sexton, University of London, holdt oplæg om problemerne ved genanvendelse af britiske regeringsdata.

På baggrund af en struktureret opsamling af drøftelserne udarbejdede projektgruppen i efteråret 2023 en fondsansøgning om finansiering af et forskningsprojekt, der skulle tage udgangspunkt i kommunale børnesager, som er et meget efterspurgt materiale blandt arkivers brugere. Det centrale forskningsspørgsmål var en sikring af højere datakvalitet i den sociale sektor. Vi ville derfor undersøge forståelser af datakvaliteten hos borgere, frontmedarbejdere, arkiver og forskere. Vi ønskede at sammenholde aktøropfattelser med international forskning i genbrug af data for at udvikle en ny forståelse af, hvad der konstituerer god datakvalitet, og hvordan den sikres. Projektet skulle omfatte 2 ph.d.-stipendiater samt projektledelse.

Den første fondsansøgning i efteråret 2023 resulterede desværre i et afslag, men projektgruppen arbejdede videre med fondsansøgninger til offentlige såvel som private i 2024.

Forskningen i 2023 – en præsentation

Her gives en præsentation af de bøger og andre større afhandlinger, som udkom i 2023. De enkelte omtaler er udarbejdet af forfatterne. En fuldstændig fortegnelse over produktionen findes på s. 27ff. Endvidere henvises til [forskernes sider på Rigsarkivets hjemmeside](#) og til [PURE for Kulturministeriets forskningsinstitutioner](#).

Danmarks byer fra renæssance til enevælde

Med udgivelsen af dette værk om dansk byudvikling mellem 1550 og 1850 kunne Rigsarkivet endelig sætte flueben ved et punkt, der har stået på arkivvæsenets forskningsplaner siden 2001. Dengang søgte en tværinstitutionel arbejdsgruppe med flere repræsentanter fra Statens Arkiver om et større bidrag fra Carlsbergfondet til at udarbejde en syntese i fem bind om de danske byers historie fra vikingetiden til i dag. Baggrunden var et ønske om at få samlet op på den omfattende byhistoriske forskning, der har fundet sted, siden Gunnar Olsen og Vilhelm Lorenzen udgav sammenfattende værker i 1940'erne og 50'erne. Det drejer sig bl.a. om et stort antal bøger om bestemte byers historie, men også om mange disputatser, ph.d.-afhandlinger og andre videnskabelige arbejder om forskellige bymæssige fænomener.

Selv om ansøgningen til Carlsbergfondet gav afslag, fortsatte planlægningen, og efter at Bjørn Poulsen og Hans Krøngaard Kristensen i 2016 fik mulighed for at udgive et stort værk om middelalderens byer, har Mikkel Leth Jespersen, Jakob Ørnbjerg og Jørgen Mikkelsen med Jens Toftgaard og Mikkel Thelle som redaktører nu taget sig af de efterfølgende 300 år, således at vi herefter kun mangler at få beskrevet tiden efter 1850. Til udarbejdelsen af bogen om tiden 1550-1850 er der modtaget støtte fra Augustinus Fonden og Johanne Louis-Hansens Fond, hvilket gjorde det muligt at frikøbe alle tre forfattere 6-10 måneder. Bogen er udgivet af Aarhus Universitetsforlag og har et omfang på 568 sider.

Jørgen Mikkelsen, Rigsarkivet, har stået for alle de seks kapitler om årene 1700-1850, og han har bl.a. skrevet om byernes fysiske rammer, befolkningsforholdene, erhvervslivet, bystyret og administrationen samt kulturliv og offentlighed. Ligesom medforfatterne har han lagt vægt på at fremhæve såvel fællestræk som forskelle mellem byerne, og bogen indeholder mange eksempler på byer, der fik et særligt udviklingsforløb pga. deres beliggenhed, adgang til bestemte ressourcer eller særlig interesse fra statsmagtens side. Der er også gjort meget ud af at fremhæve forskellene på lovgivningen i det danske kongerige og i hertugdømmerne Slesvig og Holsten, og hvilken betydning dette havde for byerne i disse områder.

Selv om bogen har et klart fokus på byerne inden for Danmarks nuværende grænser, har forfatterne også afsat en del plads til at omtale byudviklingen i andre dele af det datidige monarki, bl.a. Norge, Vestindien og Indien, hvor adskillige byer havde et større befolkningstal i 1700-tallet end selv de middelstore danske provinskøbstæder.

Optegnelser fra Drejø 1661-1875: Præsteoptegnelser 1661-1708. Niels Rasmussen Strangesens optegnelsesbog 1793-1845 (1867). Peder Nielsen Strangesens skrivehæfte 1867-1875

Drejø ligger i det sydfynske øhav mellem Fyn, Taasinge og Ærø, og i de tekster, der tilsammen udgør *Optegnelser fra Drejø 1661-1875*, kommer man tæt på det lille øsamfunds økonomi og kultur i dyrkningsfællesskabets tid, før udskiftning og selveje fuldstændig forvandlede landbosamfundet. Udgaven omfatter præsteoptegnelser om avl og indtægter fra tiende omkring 1700, men hovedparten udgøres af optegnelser fra to generationer af skrivende bønder fra familien Strangesen fra perioden 1793-1875. De giver ikke kun indblik i den lokale økonomi, men afspejler en kulturel horisont, der ellers sjældent kommer til syne i kilder fra landbefolkningen, men som omfattede både religion, folkeviser og populærvidenskab. Udgaven er rigt illustreret og forsynet

med register, ordliste og slægtstavler. Udgiver af optegnelserne er Michael Dupont, der er arkivar på Rigsarkivet i København og har udgivet adskillige artikler og kildeudgaver om landbohistoriske, byhistoriske og slægtshistoriske emner. Bogen er udgivet af Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie og forhandles i kommission af Syddansk Universitetsforlag.

Kampen om jorden

Den danske befolkning oplevede gigantiske omvæltninger med landboreformerne i slutningen af 1700-tallet og starten af 1800-tallet. 80 % af danskerne boede dengang – og langt op i 1800-tallet – på landet, og dette store flertal så de grundlæggende strukturer i deres verden blive vendt på hovedet i løbet af ganske få årtier.

Med udskiftningen blev nærmest al jord fysisk omfordelt og landsbyfællesskabet opløst, mens selvejebevægelsen betød, at bønderne pludselig blev herrer i eget hus og slap ud af afhængighedsforholdet til godsejeren. Det var enorme forandringer, som påvirkede hvert eneste individ i landbobefolkningen. I løbet af to-tre generationer kom størsteparten af befolkningen til at leve i en helt ny samfundsstruktur, hvor tilværelsens spilleregler var grundlæggende forandret. Vilklårene for at udøve landets vigtigste erhverv blev så forandret, at bedsteforældrene næppe ville have kunnet genkende sig selv i børnebørnenes liv.

I sin bog *Kampen om jorden* skildrer Asbjørn Romvig Thomsen, seniorforsker og arkivar ved Rigsarkivet i Viborg, den største omvæltning i dansk landbrugs historie, set nedefra. Bogen indgår i Aarhus Universitetsforlags serie *100 danmarkshistorier*.

For første gang i historieskrivningen hører vi også om, hvordan kvinderne fik forandringerne at føle. Kvinderne, der ofte ikke engang blev nævnt ved navn i kirkebogen, når de havde født et barn, så ind i en ny tid med lidt større handlefrihed og opnåede på visse felter ens rettigheder som mænd.

Med reformerne begyndte en kamp om jorden, der skabte både vindere og tabere. Sejrherrerne var gårdmændene, mens de mindre heldige blev fanget i jordløshed og måtte overleve ved at arbejde på andres marker. Bogen følger to fætre i det midtvestjyske Salling, hvoraf den ene, Niels, vinder på de nye tider, mens den anden, Jeppe, taber stort. Landboreformerne er ofte blevet fremstillet som en ren succeshistorie, men her viser forfatteren, at reformerne også havde en skyggeside med tragiske konsekvenser for de jordløse mænd og kvinder.

Udskiftningen betød en vigtig effektivisering af landbruget, men ved nyfordelingen af jorden risikerede de jordløse husmandsfamilier at miste den andel af fællesområderne, som de hidtil havde haft hævde på, og som kunne give dem livsvigtig græsning til en ko og nogle får. For når al jorden blev fordelt, var der ikke længere nogen fællesområder, som de kunne få andel i. Op til den store udskiftningsforordning blev dette problem diskuteret, og der var forslag fremme om at gennemtvinge, at husmænd skulle have både agerjord og græsning tildelt i forbindelse med udskiftningen – men i den endelige forordning blev det droppet og udlagt til de lokale jordejeres afgørelse, om de ville give lidt græsning til erstatning for det tabte.

Overgangen til selveje, som var en af landboreformperiodens væsentligste udviklinger, gjorde det i sig selv vanskeligere for de jordløse at komme til jord. Det var simpelt hen mere kapitalkrævende at købe en gård end at fæste den af en godsejer. Dermed blev den enkeltes familiebaggrund mere og mere afgørende for, på hvilken side af skellet mellem gårdfolk og jordløse man endte.

Denne udvikling blev yderligere forstærket af den voldsomme befolkningstilvækst, som fandt sted op gennem 1800-tallet. Langt de fleste indbyggere boede gennem hele perioden på landet. En voksende befolkning til en nogenlunde konstant mængde jord betød, at efterspørgslen efter jord steg – så det gjorde jordpriserne også. Derfor blev afstanden mellem folk *med* jord og folk *uden* jord

også større og større op gennem 1800-tallet. Den skarpe konkurrence om jorden betød, at selv mange gårdmandsbørn endte i underklassen – og så skal der ikke meget fantasi til at forestille sig, hvor svært det var for børnene fra de ressourcetsvage familier at skaffe sig jord.

Danske jøders liv og død i Theresienstadt

Silvia Goldbaum Tarabini udgav bogen *Danske jøders liv og død i Theresienstadt* (Gyldendal), hvori der redegøres for deportationen af 472 mænd, kvinder og børn og deres hverdagsliv i ghetto Theresienstadt fra oktober 1943 til april 1945.

Bogen har tilføjet det jødiske perspektiv til forståelsen af 'jødeaktionen' og tiden der fulgte. Det har manglet i historieskrivningen, som tidligere primært betragtede Theresienstadt fra København gennem kilder fra Socialministeriet og Udenrigsministeriet. Silvia Goldbaum Tarabini's forskning tager derimod udgangspunkt i ofrenes synspunkt(er), og gennem vidnesbyrd fra mere end en tredjedel af de 419 overlevende får vi ny indsigt i, hvordan livet i ghettoen udfoldede sig for de danske fanger. Ved at rykke perspektivet fra Danmarks reaktion på deportationen til fangernes oplevelse af ghettoen tilføjes både nye aspekter samt nuancer til den allerede kendte historie.

For de fleste deporterede jøder fra Danmark gjaldt det, at de udelukkende oplevede Theresienstadt og ikke andre ghettoer eller lejre. Det er en vigtig forskel til mange andre fangenationaliteter og det betyder, at danskerne i deres vidnesbyrd ikke sammenligner forholdene i ghettoen med forholdene andre steder. Mange tjekkiske overlevende ser for eksempel i tilbageblik Theresienstadt i et lysere skær, fordi det, som de efterfølgende oplevede i Auschwitz-Birkenau, var langt mere uhyrligt. For danskerne derimod forblev ghettoen et forfærdeligt sted, hvor hverdagen var præget af sult, kulde, frygt og død. At forholdene i Theresienstadt var mindre slemme end i mange andre ghettoer og lejre; blev de danske fanger først bevidste om efter befrielsen. De danske vidnesbyrd er derfor vigtige kilder til at forstå ghettolivet i de 18 måneder danskerne opholdt sig der.

51 voksne døde i Theresienstadt, en mand blev myrdet i Auschwitz Birkenau, en anden i Majdanek. Derudover døde to spædbørn, der blev født i ghettoen, efter få dages liv. 40 af dødsfaldene fandt sted før de livgivende fødevarerforsendelser, der blev afsendt fra Danmark fra februar 1944, var nået frem.

Bogen blev nomineret til Weekendavisens Litteraturpris samt Årets historiske bog (Dansk Historisk Fællesråd). Og i marts 2024 modtog forfatteren en ærespris fra Theresienstadt-foreningen.

Særforsorgen - fra udredning til forskning

I 2022 blev rapporten *Historisk udredning vedrørende børn, unge og voksne anbragt i særforsorgens institutioner i perioden 1933-1980* afleveret til Socialministeriet. Rapporten dannede grundlag for den officielle undskyldning, som socialminister Pernille Rosenkrantz-Theil (S) gav på vegne af regeringen og den danske stat den 11. september 2023. To af rigsarkivets forskere, ph.d.-stipendiat Annemarie Borregaard og seniorforsker Mette Seidelin, bidrog til udredningen, og de har i 2023 udgivet to artikler inden for dette felt.

Annemarie Borregaard præsenterede i maj 2023 udredningens arbejdsproces og konklusioner på den internationale konference i *Nordic Network on Disability Research* i Reykjavik, og i forbindelse med undskyldningsarrangementet den 11. september stillede hun op som ekspert hos DR i "dr.dk/tæt på", hvor brugerne kunne stille spørgsmål om Sær- og Åndssvageforsorgen.

Hun har desuden bidraget til *Uddannelseshistorisk årbog 2023* med artiklen "I hvilket omfang skal vi internere dem? Undervisning for børn i Særforsorgen i perioden 1933-1980". Artiklen omhandler undervisning og skolegang for børn, som blev kategoriseret som blinde, døve, epileptikere, talelidende (herunder ordblinde), vanføre eller åndssvage og derfor registreret i "Særforsorgen". Hun viser, at både forældre, politikere og centraladministrationen forsøgte at finde det rette middel

til at nå målet om undervisning, men at der bestemt ikke var enighed om, hvad dette middel skulle være. I den første halvdel af perioden mente politikere og Særforsorgens administration, at problemet til at nå målet var forældrenes modvilje mod kostskoler, mens det i den anden halvdel af perioden var problematisk, hvis børnene blev nødt til at rejse på kostskole for at modtage undervisning. I 1958 blev folkeskoleloven revideret, og nu skulle alle børn om muligt integreres i det offentlige skolesystem, dog forblev børnene under særforsorgen og dermed under Socialministeriet. Først i 1980 blev børnene og deres skolegang Undervisningsministeriets ansvar.

Mette Seidelin har sammen med professor Klaus Petersen (SDU) – der stod i spidsen for særforsorgsudredningen – bidraget til *Handicaphistorisk Tidsskrifts* temanummer om anbragte i særforsorgen 1933-1980 med artiklen "Historisk udredning af anbringelser i særforsorgen 1933-1980. Nogle hovedkonklusioner og perspektiver". Her præsenterer de en række af de metodiske udfordringer, som forskerholdet bag udredningen stod over for. Først og fremmest at afsættet ikke var en traditionel historisk undersøgelse, men derimod en bunden opgave i form af et kommissorium udfærdiget af Socialministeriet. Undersøgelsen skulle afdække de fejl og overgreb, der var sket. I artiklen fremlægger de udredningens hovedkonklusioner: at der var sket overgreb og svigt, og at det særligt havde gjort sig gældende inden for åndssvageforsorgen i form af fysiske og seksuelle overgreb samt tvang i form af isolation, fiksering, sterilisation m.m. Udredningen rummer ikke en systematisk undersøgelse af, *hvorfor* det havde fundet sted, men til sidst i artiklen giver Petersen og Seidelin deres bud på faktorer, der kan være med til at forklare, hvorfor de anbragte blev udsat for uværdig behandling og overgreb.

Erhvervshistorisk Årbog 2023

72. årgang udkom som et dobbeltnummer i december 2023, og som hidtil frit tilgængelig på tidsskrift.dk. Den blev indledt med en lang og grundig analyse af erhvervsudviklingen i Løgstør i 1960'erne i samspillet mellem lokalpolitik og erhvervsfolk. Museumsinspektør og arkivleder Kim Ørsted Iversen fra Vesthimmerlands Museum tog os med bag kulisserne i købstaden ved Limfjorden. Forfatteren har tidligere skrevet om erhvervsudviklingen i Aars og i Farsø, så med årets artikel blev atter en brik lagt til beskrivelse af udviklingen i Vesthimmerland – og vi fik endnu et bidrag til erhvervsudviklingen mindre kommuner i efterkrigsårene, herunder egnsudviklingsstøttens betydning.

Årbogen indeholdt også to erindringer. Preben Emil Olsen, der døde i 2022, indleverede i 2004 sine erindringer til Erhvervsarkivet. Han beskriver uden omsvøb hans arbejde fra arbejdsdreng til mellemlider på århusianske maskinfabrikker fra 1948 til 2002. Han var uddannet maskinarbejder og arbejdede som værkfører, arbejdsstudietekniker, driftschef, projektleder, montagechef og produktionschef på østjyske maskinfabrikker, især hos Thomas Ths. Sabroe & Co. og Kosan Crisplant A/S i Aarhus. Det var mellemliderstillinger, som gav ham et indgående kendskab til ledelsen og andre forhold i disse virksomheder, ligesom de førte ham rundt omkring i verden til virksomhedernes mange projekter. Den anden erindring er af århusianeren Ole Ryolf, der skildrer hans tid som shippingmand og som ansat ved Falcks vagtcentral fra 1970 til 2011. Han skriver løst og fast fra disse virksomheder, om arbejdsfunktioner, arbejdskulturen, om festligheder og dertil en række mindeværdige oplevelser. Ligesom Preben Emil Olsen giver Ole Ryolf os et spændende kig ind i den nyere tids arbejdsforhold, og rummer f.eks. forhold som tidsstudier og indførelse af EDB.

Årbogen sluttede med et essay af professor Finn Olesen, Aalborg Universitet, der introducerer os til økonomen Victoria Chick, der døde i januar 2023. Fokus er hendes metodologiske opfattelse af økonomi som fag. Årbogen blev på ny redigeret af seniorforsker Kenn Tarbensen, Rigsarkivet Viborg.

Forskningsprojekter og -miljø

Link-Lives

Link-Lives-projektet kører fra 2019 til 2025 og ledes af Barbara Revuelta-Eugercios (Rigsarkivet) og Anne Løkke (Københavns Universitet). Projektet skulle oprindeligt slutte 1. september 2024, men en kombination af resterende midler fra bevillingen og Rigsarkivets ønske om at sikre, at projektets resultater og metoder kan leve videre i en ny permanent (forsknings-)infrastruktur i Rigsarkivet, HisPeR (Historisk Personregister), betyder, at projektet har kunnet forlænges et år. Tiden frem til 1. september 2025 vil være en overgangsperiode med resterende projektopgaver, som sikrer overførelsen af metoder og kompetencer til Rigsarkivet.

Gennem årene har forskellige forskere været tilknyttet projektet, både fra Rigsarkivet og Københavns Universitet.

I 2023 har der været tilknyttet seks Rigsarkivforskere (blandt andet 2 ph.d.-stipendiater) og yderligere fire forskere ved Københavns Universitet (heraf tre ph.d.-stipendiater). Den største del af arbejdet har været fokuseret på at planlægge og udføre automatiske transskriptioner af fem nye folketællinger i samarbejde med virksomhed Rooftop. Det drejer sig om folketællingerne 1890, 1911, 1916, 1921 og 1925 (cirka 14 mio. poster). Vores hovedindsats var at designe og producere massevis af træningsdata af forskellig art og indhold for at sikre god kvalitet i den automatiske transskription, og derefter at filtrere og bearbejde transskriptionerne, så de kan linkes og publiceres i løbet af 2024. Vi har også lavet yderligere testdata ved manuelt at linke samples fra de nye folketællinger og fra et nyt datasæt, Politiets Registerblade 1890-1923, til vores eksisterende datasæt. Disse opgaver indebærer en grundig dokumentation, som bliver offentliggjort sammen med data i de kommende releases i 2024.

Projektet fortsatte også publiceringen i 2023. En ph.d.-afhandling blev indleveret (forsvaret i januar 2024), to specialestuderende tilknyttet Link-Lives brugte vores data, to artikler og et bogkapitel er udgivet, og der er yderligere fem under udarbejdelse. Teammedlemmer har holdt tilsammen 34 oplæg om relaterede emner. På den formidlingsmæssige side blev hjemmesidens downloadfunktion lanceret, så studerende og forskere, der arbejder med mindre projekter, kan få mindre udtræk af data til deres projekter. Derudover har det været seks formidlingsaktiviteter.

Multigenerationsregistret

Multigenerationsregistret etablerer familierelationer for alle danskere født 1920 eller senere. Udgangspunktet er en digitalisering af fødselsregistreringerne fra kirkebøgerne, og linking af børn og forældre, endvidere linkes alle individer, der var i live i 1968, til CPR-registret.

MGR bliver en infrastruktur, der vil kunne linke data fra eksisterende registre og biobanker bedre sammen over flere generationer. Herved vil registret bidrage med ny indsigt i arvelighed af sundhed, sygdom sociale dynamikker m.v. og derved kunne skabe ny viden om væsentlige samfundsudfordringer.

Projektet er finansieret af Novo Nordisk Fonden med 38 mio. DKK og gennemføres i samarbejde med Center for Registerforskning ved Aarhus Universitet og Center for Artificial Intelligence ved Københavns Universitet.

Københavns Universitet har anvendt Handwritten Text Recognition (HTR) til at aflæse navne og fødselsdatoer på alle fødte i perioden 1892-1970 med en præcision over 98 %, og oplysninger om de fødtes forældre.

Aarhus Universitet har linket oplysninger om fødte individer og deres forældre til tilsvarende personer i CPR-registret, de har pt. linket og derved identificeret forældre til 740.000 individer i CPR-registret, hvor forældrene hidtil har været uoplyste.

Rigsarkivets har arbejdet på at implementere HTR-modeller og linkerferfaringer på andre tabellariske kilder. Der er blevet lavet et feasibility studie på aflæsning af variabler fra jordemoderprotokollerne, der viste at metoderne kan overføres, men at det kræver mange træningsdata og en del tilpasning. Men da der blev investeret noget tid i det lykkedes det at HTR-aflæse flere variabler med ca. 95% nøjagtighed.

Rigsarkivets er begyndt at etablere et historisk dødsårsagsregister for perioden 1915-1943, hvorfra dødsårsagsregistret er digitalt. Pt er der opnået resultater på 95% på navne og 95% på fødselsdatoer. Dødsårsagsregistret skal bruges til at identificere de individer i MGR, der er døde før CPR-registret blev etableret.

MGR er blevet beskrevet i artiklen Due JK, et al. "Towards more comprehensive nationwide familial aggregation studies in Denmark: The Danish Civil Registration System versus the lite Danish Multi-Generation Register" i Scandinavian Journal of Public Health, <https://doi.org/10.1177/14034948221147096>

Danmark-Polen under den kolde krig

Projektet er gået ind i sin afsluttende fase. De sidste arkivstudier er blevet afsluttet i Polen i vinteren/foråret 2024, og de sidste arkivstudier i Danmark nærmer sig sin afslutning. Det er dermed lykkedes at indsamle og bearbejde operationelt planmateriale fra Warszawapagten og NATO i perioden fra 1960 til 1990. Seniorforsker Steen Andersen er Rigsarkivets repræsentant i projektet.

Målet er en monografi, som skal udgives på Syddansk Universitetsforlag ultimo 2025. Der er skrevet kontrakt med forlaget, og økonomien er på plads. Titlen på bogen bliver "*At eliminere Danmark ud af krigen*" – *Danmark i polske krigsbilleder i perioden 1960-1990*. Værket vil i sin endelige form indeholde betydelig dokumentation i form af kortmateriale og illustrationer fra det operationelle planmateriale.

I forbindelse med udgivelsen bliver der i regi af det militærhistoriske læseselskab 'Rendsborg' afholdt to forelæsninger og en ekskursion med deltagelse af militære nøgleaktører fra både polsk og dansk side. Selve aktørmødet finder sted i maj og har fokus på Warszawapagtens plan om et angreb på Sjælland. Aktørmødet vil være baseret på en faglig drøftelse af dele af det faktiske planmateriale og indgår i analysen som et supplement til de skriftlige kilders udsagn.

De forskellige lande i NATO og Warszawapagten gennemførte en omfattende operationsplanlægning for den krig, som aldrig kom. På begge sider blev planerne systematisk opdateret og løbende afprøvet ved øvelser, hvilket betyder, at der i dag findes arkiver, som dokumenterer udviklingen af planlægning på begge sider af jerntæppet. Hidtil har forskningen haft fokus på enkelte planer og har kun i mindre grad inddraget den kartografiske del af kildematerialet, skønt dette rummer et betydeligt uudnyttet potentiale i forhold til analyse af militære operationsplaner.

En del af dette materiale befinder sig i Rigsarkivets samling i form af unikke kortkalker fra Jyske Division (COMLANDJUT) og Østre Landsdelskommando (COMLANDZEALAND). Disse transparente kilder i tusindvis udgør i dag en 'sunken skat' og rummer en historie, som vi først kan folde ud og fortælle, når vi får dem digitaliseret og georefereret. Kalkerne er føringsredskaber lige fra gruppeniveau (6 soldater) til korps (40.000). De viser alt lige fra planlagte stillinger, forberedte skydninger, forsyningsveje, hindreplaner, ødelæggelsesplaner og planlagte modangreb.

Kalkerne gav fleksibilitet i planlægning og selve føringen. Man var ikke bundet af et scenarium. Hvis fjenden havde angrebet ind over demarkationslinjen og havde valgt at gå nord om Lübeck mod alle antagelser, ville man kunne lægge de relevante kalker på kortet og føre forsvarskampen ud fra dem, og lægge forsyningsruter, modangrebsplaner mm. oven på kortet.

Formålet med dette projekt er at udvikle en forskningsansøgning med mål om at skabe nye metodiske og empirisk landvindinger i forhold til analyser af operationsplaner fra den Kolde Krig.

Projektet vil være det første, som er i stand til analysere længere tidsserier af plankomplekser fra både Warszawapagten og NATO og til at inddrage de kartografiske elementer af planerne i analysen. Projektet vil dermed udvikle nye metoder til komparative analyser af den rumlige dimension af militære plandokumenter ved inddragelse af GIS.

For at realisere projektansøgningen er det nødvendigt at skabe et tværdisciplinært internationalt netværk, samt at få afsøgt kildepotentialet i Tyskland. Dette er ikke muligt inden for rammerne hos de deltagende institutioner. Derfor planlægges et tværfagligt opfølgingsprojekt med afsæt i de tre institutioners kompetencer og netværk inden for forskning i den Kolde Krig. I juni 2023 modtog Rigsarkivet og Det Kongelige Bibliotek en bevilling fra Kulturministeriets Forskningsudvalg til modningen af projektet.

ROPEWALK - Rescuing Old data with People's Efforts: Weather and climate Archives from Logbook records

Ropewalk-projektet er et samarbejde mellem Rigsarkivet og DMI, og det er støttet af A.P. Møller fonden. Projektet skal stille klimadata fra danske skibsjournaler til rådighed for forskere i hele verden. I en tid, hvor viden om klimaforandringer står højt på den internationale dagsorden, har skibsjournaler en enorm betydning. Skibsjournaler indeholder altid oplysning om dato, position og vejrforhold, men også et stort antal andre oplysninger fra farten og er dermed relevante for en lang række videnskaber, ikke mindst som datagrundlag for klimaforskning.

Ropewalk-projektet opdeles i flere faser. Først skal alle sider i de ca. 14000 skibsjournaler for perioden 1675-2000 affotograferes. Dette arbejde gennemføres af Rigsarkivets enhed for Retrodigitalisering og er nu, efter knapt halvandet år, næsten afsluttet. Mens der i de senere år har været store fremskridt i at transskribere normal tekst, er en transskription af tabeller vanskeligere på grund af den interne logik, algoritmerne skal lære. Vores algoritme er nu i stand til at identificere individuelle tabelceller, som er en forudsætning for den egentlige transskription. Dette bruger store mængder af beregningsressourcer, som vi får stillet til rådighed gennem "European Weather Cloud", som er Europas største netværk dedikeret til maskinlæring. Det forventes, at testkørsler kan starte snart og at en egentlig produktionsfase igangsættes senere i 2024.

Delresultaterne af Ropewalk har allerede været præsenteret ved flere internationale klimakonferencer i 2023.

Studiecenter for Sønderjyllands historie

Der har i 2023 været afholdt fire møder i Studiecetret. Jon Thulstrup, der blev tilknyttet Studiecetret i forbindelse med sit ph.d. studium, har den 12. maj forsvaret sin afhandling *Die Minderheit aus Sicht von drei Generationen* på Syddansk Universitet Sønderborg. Ph.d. studerende Klaus Tolstrup Petersen har arbejdet videre med sit projekt om den sønderjyske bevægelse i Danmark og fremlagt kapitler af sin afhandling til diskussion. Flere medlemmer har bidraget til en tysksproget studiehåndbog om dansk-tyske grænselandshistorie. Der er desuden publiceret en række artikler og holdt adskillige foredrag. Museumsinspektør Frederik Lynge Vognsen og arkivar Ole Fischer er indtrådt i Studiecenteret, mens til gengæld Johannes Brix er udtrådt.

Arkivforeningen

Arkivforeningen er et åbent forum, idet alle uanset uddannelse og ansættelse kan være medlem, og bestyrelsen er bredt sammensat med repræsentanter fra både Rigsarkivet, stads- og lokalarkiver og andre institutioner og virksomheder med arkivfunktioner.

Årets første arrangement var "Arkivgutterne fortæller", hvor arkivarer og seniorforskere ved Rigsarkivet Kenn Tarbensen og Jørgen Mikkelsen den 28. februar på Rigsarkivet i København

fortalte om deres bog af samme navn med historier med udgangspunkt i Rigsarkivets samlinger oprindeligt bragt på Politikens bagside.

Ved det følgende arrangement fortalte tidligere arkivar ved Landsarkivet for Nørrejylland og Rigsarkivet Birgit Løgstrup den. 21. marts på Rigsarkivet i København om arbejdet med bogen "Bundet af kønnet" og de forskellige arkiver og kildegrupper, hun har benyttet.

Den 24. april på Rigsarkivet i København kom seniorforsker Martin Stendel, Nationalt Center for Klimaforskning ved DMI og arkivar Adam Jon Kronegh, Rigsarkivet, i forbindelse med foreningens generalforsamling og fortalte om ROPEWALK, og hvordan Rigsarkivets mere end 700 hyldemeter skibsjournaler, logbøger m.v. fra de sidste 250 år bl.a. kan bruges som basis i klimamodeller. Efterfølgende blev foreningens generalforsamling afholdt.

Den 30. august kom arkivar og seniorforsker ved Rigsarkivet Mette Seidelin forbi Rigsarkivet i København og fortalte om sin forskning om mødet mellem voldsramte kvinder, deres mænd og politiet, der bl.a. har udmøntet sig i bogen "Husspektakler og vold mod kvinder 1945-1970". I foredraget fulgtes i hælene på politiets håndtering af sagerne fra anmeldelsen indløb og frem til deres vurdering af, om sagen skulle videre i systemet.

Den 28. september afholdt foreningen en temaaften på Københavns Stadsarkiv om arkiver i Kina. Først holdt Leif Littrup, lektor emeritus ved Saxo-Instituttet, Københavns Universitet, oplæg om kinesiske arkiver fra ca. 1400 til i dag, og herunder om de erfaringer han selv og andre har haft med at bruge de nationale og lokale arkiver. Dernæst fortalte oversætter Sidse Laugesen om Yu Jians langdigt "Arkivmappe 0 档案" fra 1994, som hun har oversat til dansk. Langdigtet beskriver den frygtede *dang'an* (arkivmappen), som i kinesisk historisk kontekst indeholder de papirer, der definerer individets fremtid.

Den 31. oktober fortalte tidligere rigsarkivar Asbjørn Hellum og tidligere stadsarkivar i Frederikshavn Kommune Ruth Hedegaard på Rigsarkivet i København om deres fondsmiddelstøttede projekt om digitalisering af de gamle dansk vestindiske arkiver, der opbevares i Enid M. Baa Library, Charlotte Amalie, og Florence Williams Library, Christiansted, herunder om indholdet af arkiverne, der stadig opbevares på øerne, og muligheden for at bruge materialet.

Endelig den 16. november havde foreningens medlemmer muligheden for at deltage i en workshop om nye anvendelsesmuligheder for arkivers byggetegninger ved Københavns Stadsarkiv, hvor stadsarkiverne i Stockholm, Budapest og København præsenterede deres samarbejde herom.

Forskningsformidling

Med i det danske forskningsmiljø

I tabel 1-3 er opgjort de forskellige forskningsaktiviteter. Tabellerne omfatter den indsats, der er ydet af de 17 forskere med forskningsforpligtelse samt af enkelte ansatte uden for den videnskabelige stillingsstruktur, som har indrapporteret en forskningsindsats i 2023.

Antal publikationer	Nationale	Internationale	Tilsammen
Forskningspublikationer med peer review	13	11	24
Forskningspublikationer uden peer review	10	0	10
Formidlingspublikationer	10	0	10
Redegørelser for arkivforhold o.l.	0	0	0
Tilsammen	33	11	44

Tabel 1 Rigsarkivets publikationsvirksomhed 2023.

Med 24 fagfællebedømte forskningspublikationer har Rigsarkivet på ny akkurat nået målet med gennemsnitligt 1,0 pr. forsker årligt. Sammenlignet med 2022 er antallet af publikationer uændret, men der er 5 flere med peer review, og der er 2 flere internationale.

Ud over publiceringen af afhandlinger formidles forskningsresultaterne mundtligt for andre forskere, ligesom forskere på anden vis bidrager til at opretholde det historiske forskningsmiljø.

Aktivitet	Med forskningspligt	Uden forskningspligt
Gæsteforelæsninger, foredrag og paper ved internationale kongresser	27	5
Gæsteforelæsninger, foredrag og paper ved nationale kongresser	14	0
Deltagelse i internationale kongresser etc. uden paper	5	0
Deltagelse i nationale kongresser uden paper	6	1
Hverv som redaktør af bøger og tidsskrifter	7	4
Publicerede anmeldelser	5	0
Medvirken ved peer reviews	15	0

Aktivitet	Med forskningspligt	Uden forskningspligt
Medlemskab af bestyrelser for videnskabelige foreninger	12	3
Deltagelse i videnskabelige udvalg, råd, styregrupper og bedømmelsesudvalg	13	0
Vejleder for ph.d.- og specialestuderende	10	0
Censorvirksomhed ved højere læreanstalter	0	9

Tabel 2 Rigsarkivet i det historiske forskningsmiljø 2023.

Disse tal varierer en del fra år til år. I forhold til 2022 er der en betydelig stigning i antallet af gæsteforelæsninger, foredrag og papers ved både internationale og nationale kongresser o.l., tilsammen fra 28 til 46. Der er sikkert flere årsager hertil – arrangører af kongresser og seminarer frygtede ikke længere aflysning pga. corona, fire aktive ph.d. studerende, præsentationen af Link-Lives projektet m.m.

Forskningsnetværk

Forskerne indgår sammen med kolleger fra andre institutioner i en række formelle og uformelle netværk. Adskillige er medlemmer af videnskabelige selskaber som Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie, Kildeskriftselskabet, Landbohistorisk Selskab, Dansk Komité for Byhistorie, Selskabet for Skole- og Uddannelseshistorie, Selskabet for Dansk Jødisk Historie, Dansk Vestindisk Selskab, Dansk Teknologihistorisk Selskab, Selskab for Survey-forskning m.fl. Hertil hører også Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins.

Også andre disciplindefinerede netværk har deltagere fra Rigsarkivet, f.eks. Netværk for Nordisk Velfærdsstatsforskning, Erhvervshistorisk netværk, besættelsestidsnetværket "Kollaboration, modstand og flugt", EPOKE (Education, Policy and Organisation in the Knowledge Economy), Slots- og Herregårdsforum, ENCOUNTER (European Network for Country House and Estate Research), Netværk for moderne miljø- og klimahistorie, Shaping Nordic Punishment – mapping and understanding the development of Nordic penal practice, Field/Work in the Archive: Herbaria as sites of cultural exchange,. Arkivarerne ved Rigsarkivet i Aabenraa indgår i Studiecenter for Sønderjyllands Historie, der også er et forskningsnetværk.

Formidling og det folkelige arbejde

Formidlingen sker ved siden af bøger og artikler også via en række andre kanaler som foredrag ved Folkeuniversitetet, i historiske foreninger og radio og tv samt ved at skrive aviskronikker og en række småbidrag til lokal- og egnshistoriske tidsskrifter samt populære magasiner. Formidlingsindsatsen og deltagelsen i det folkelige historiske arbejde er opgjort i tabel 3.

Antal aktiviteter	Med forskningspligt	Uden forskningspligt
Foredrag v/ Folkeuniversitetet, foreninger, radio, tv m.m.	66	28
Aviskronikker og mindre artikler ("småstykker"), herunder på internettet	20	0
Udarbejdede leksikonartikler	0	0

Tabel 3 Rigsarkivet og den folkelige formidling 2023.

I forhold til 2022 har foredragsaktiviteten har været pænt stigende, mens antallet af kronikker m.m. ligger på samme niveau. Leksikonartikler har ikke været aktuelle, eftersom Trap: Danmark er færdiggjort.

Rigsarkivets forskere i tal

Fastansatte forskere samt ph.d. stipendiater ved Rigsarkivet 2023

Navn	Stilling	Fødeår	Normeret forskningstid	Bemærkninger
Steen Andersen	Seniorforsker, ph.d.	1972	440	
Peter Birkelund	Seniorforsker, ph.d.	1952	92	Fratrædt 31.3.
Annemarie Borregaard	Ph.d. stipendiat	1977	1155	¾ tid
Thomas Clausen	Seniorforsker, ph.d.	1981	440	
Peter Fransen	Seniorforsker, ph.d.	1962	440	
Line Hjorth-Moritzsen	Ph.d. stipendiat	1994	1540	
NN			0	Ubesat forskerstilling
Henrik Knudsen	Seniorforsker, ph.d.	1974	440	
Tyge Krogh	Seniorforsker, dr.phil.	1954	440	
Christian Larsen	Seniorforsker, ph.d.	1974	440	
Amalie Olga Lyngsted	Ph.d. stipendiat	1992	1540	
Jørgen Mikkelsen	Seniorforsker, ph.d.	1959	440	
Leif Hansen Nielsen	Seniorforsker, ph.d.	1955	440	
Asbjørn Romvig Thomsen	Seniorforsker, ph.d.	1974	220	Andre 220 timer til Link Lives
Annette Østergaard Schultz	Seniorforsker	1965	440	
Hans Schultz Hansen	Forskningsleder, dr.phil.	1960	440	
Per Seesko-Tønnesen	Forsker, ph.d.	1983	312	Barselsorlov i 15 uger
Mette Seidelin	Seniorforsker, ph.d.	1974	440	
Kenn Tarbensen	Seniorforsker, ph.d.	1964	440	

Navn	Stilling	Fødeår	Normeret forskningstid	Bemærkninger
Silvia Goldbaum Tarabini	Forsker, ph.d.	1974	110	Tiltrådt 1.10.
Niklas Thode Jensen	Seniorforsker, ph.d.	1973	440	
I alt timer			10.689	
Omregnet til årsværk á 1.540 timer			6,9	

Tabel 4 Fastansatte forskere i Rigsarkivet 2022.

Projektansatte forskere ved Rigsarkivet 2023

Navn	Stilling	Fødeår	
Barbara Revuelta-Eugercios	Seniorforsker mso, ph.d.	1981	Medarbejdere under Link Lives projektet har ingen normeret forskningstid og konterer ikke tid anvendt til forskning specifikt
Nicolai Rask Mathiesen	Projektforsker, ph.d.	1989	
Olivia Robinson	Projektforsker, ph.d.	1975	
Mads Villefrance Perner	Ph.d. stipendiat	1995	

Tabel 5 Projektansatte forskere ved Rigsarkivet 2023.

I 2022 var Rigsarkivets normerede ordinære forskningstid 6,6 årsværk. Fremgangen på 0,3 årsværk skyldes hovedsagelig, af de fire ph.d. stipendiater i 2023 alle var ansat hele året.

Tabel 4 og 5 viser antallet af normerede forskningstimer og -årsværk i 2023, ordinært såvel som ekstraordinært finansierede. Det faktisk afholdte antal forskningstimer fremgår under konto 5.2. i tabel 6, der er udarbejdet på grundlag af oplysningerne i Rigsarkivets tidsregistreringssystem.

Tidsforbrug på forskning i Rigsarkivet i 2022 og 2023

Aktivitet	Timer 2023	Timer 2022	Pct. 2023*	Pct. 2022*
5.1. Planlægning, administration og møder vedr. forskning	1.104	1.507	0,4	0,5
5.2. Forskning **	9.816	9.290	3,5	3,4
5.3. Institutionsforskning***	102	138	0,0	0,0
5.4. Andet vedr. forskning	1.922	304	0,7	0,1
I alt	12.945	11.239	4,6	4,1
Timer i alt (OV)	284.688	276.635		

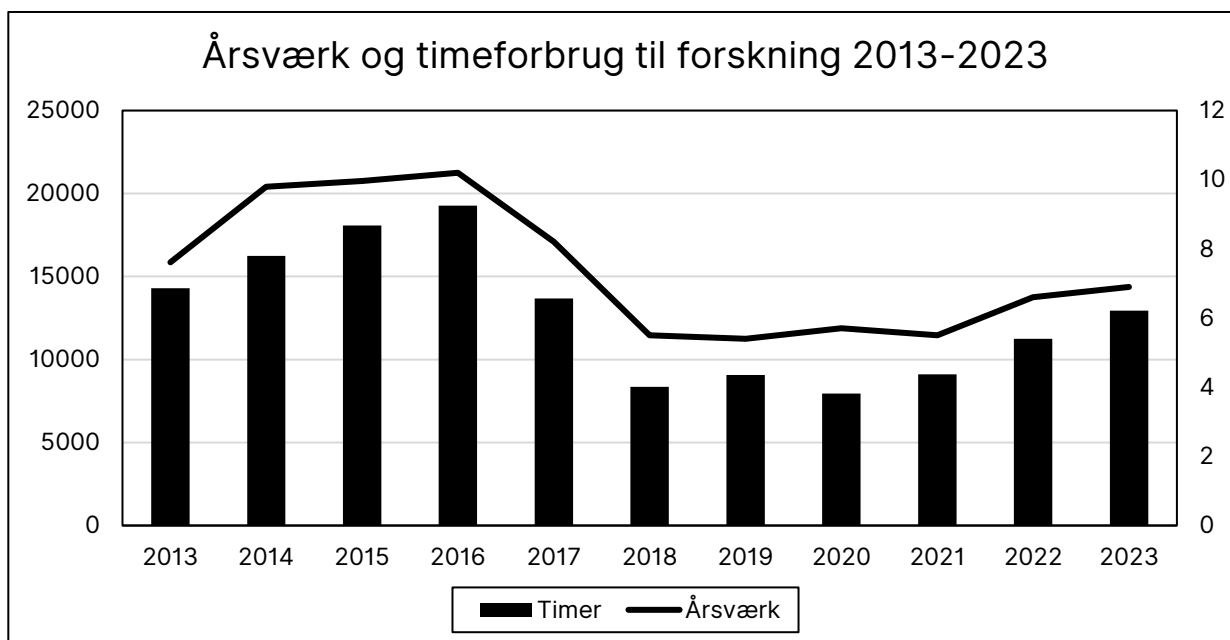
Tabel 6 Forskernes tidsforbrug i 2022 og 2023. Kilde: Rigsarkivets tidsregistrering.

* Af det samlede tidsforbrug i Rigsarkivet

** Udført af ansatte med forskningsret- og pligt normalt i 2/7-forskningstid samt evt. opnåede frikøbsperioder.

*** Forskningsprojekter iværksat af Rigsarkivets direktion.

Det øgede antal forskningsårsværk afspejler sig i flere tidsregistrerede timer til forskningsformål. Antal normerede årsværk og det faktiske timeforbrug til forskning kan opgøres over en længere årrække. Udviklingslinjerne bliver da som vist i diagrammet nedenfor.

Tabel 7 Årsværk og timeforbrug til forskning i Rigsarkivet 2013 til 2023.

Forskningstid og øvrigt arbejde

Forholdet mellem den normerede forskningstid på 2/7 af forskernes arbejdstid og de faktisk afholdte forskningstimer har gennem mange år været udgangspunkt for et årligt regnskab over de enkelte forskeres over-skud/underskud af forskningstimer. Dette regnskab har skullet sikre, at de normerede forskningstimer faktisk afholdes. I den udstrækning, det ikke er tilfældet, danner systemet grundlag for iværksættelse af ekstraordinær afvikling af forskningstid.

Siden udgangen af 2013 er det samlede overskud/underskud blevet opgjort med følgende resultat:

Overskud/underskud af afholdte forskningstimer i forhold til det normerede 2013-2023

År	Timer
2013	- 2540 timer
2014	- 1659 timer
2015	- 1192 timer
2016	- 325 timer
2017	- 139 timer
2018	- 362 timer
2019	- 142 timer
2020	- 857 timer
2021	- 597 timer
2022	- 785 timer

Tabel 8 Overskud / underskud af afholdte forskningstimer i forhold til den normerede forskningstid fra 2013 til 2023.

Fra og med 2023 er opgørelsen af de enkelte forskeres faktisk afholdte forskningstid flyttet fra forskningslederen til de respektive enhedschefer, hvorfor en samlet opgørelse ikke længere kan foretages.

Forskernes fordeling på stillingskategori og køn ultimo 2023

Stillingskategori	Mænd	Kvinder	I alt
Forskningsleder	1	0	1
Forskningsprofessor	0	0	0

Stillingskategori	Mænd	Kvinder	I alt
Seniorforskere	11	3	14
Forskere	2	2	4
Ph.d.-stipendiat	1	3	4
I alt	15	8	23

Tabel 9 Forskernes fordeling på stillingskategori og køn 2023.

Forskernes fordeling på alder og køn ultimo 2023

Fødselsår	Mænd	Kvinder	I alt
1950-59	3	0	3
1960-69	3	1	4
1970-79	5	4	9
1980-89	3	1	4
1990-99	1	2	3
I alt	15	8	23

Tabel 10 Forskernes fordeling på alder og køn 2023.

Kønsfordelingen må vedvarende betegnes som skæv, men ansættelsen af en kvindelig forsker i stedet for en afgang mandlig forsker har trukket lidt i den rigtige retning. Et generationsskifte er indledt, således at der nu er 7 forskere født efter 1980. Med 5 forskere over 60 år vil det fortsætte i de kommende år.

Løbende forskningsprojekter 2024

Rigsarkivets enheder forkortes således:

- BRUG = Brugerservice
- DATA = Datascience
- ADEG = Adgang og egenacces
- INDSAM = Indsamling
- LEDSEK = Ledelsessekretariatet

Navn	Steen Andersen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Polen og Danmark - Fjender under den kolde krig

Navn	Annemarie Borregaard
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Ph.d. stipendiat, cand.soc.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Når staten drager omsorg? Den politiske og administrative historie om den danske åndssvageforsorg 1933-1980

Navn	Thomas Clausen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	INDSAM
Projekt nr. 1	Fra klassisk bureaukrati til kontraktstyrelse. Forvaltningen af Statens Uddannelsesstøtte 1970-2000
Projekt nr. 2	Statsgaranterede studielån i banker og sparekasser 1964-1990.

Navn	Peter Fransen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	ADEG
Projekt nr. 1	Fangers rettigheder. En kritisk analyse af rettighedsbegrebet for fanger i de danske fængsler 1950-2025

Navn	Line Hjorth-Moritzsen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Ph.d. studerende, cand.mag.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Mapping women's work in nineteenth century Denmark – a digital history project

Navn	Henrik Knudsen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	INDSAM
Projekt nr. 1	Kryolit, konebåde og kønssygdomme. Arsuk og minedriften ved Ivigtut 1854-1940

Navn	Tyge Krogh
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, dr.phil.
Enhed	BRUG
Projekt nr. 1	Brændevinskrigen i 1776
Projekt nr. 2	Bidrag til Gyldendals-projektet: Danmark dannes – Det moderne Danmarks idéhistorie

Navn	Christian Larsen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	INDSAM
Projekt nr. 1	Da børnene tog ansvar for deres tænder
Projekt nr. 2	Karriere eller ægteskabsforberedelse? Lærerindernes indtog i den danske folkeskole, ca. 1870-1940

Navn	Amalie Olga Lyngsted
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Ph.d. stipendiat

Navn	Amalie Olga Lyngsted
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Jeg står ene i verden uden far og mor – En undersøgelse af betydningen af relationer for børn og unge anbragt i N. Bangs Virksomhed i perioden 1897-1922
Projekt nr. 2	Et billede siger mere end tusind ord: Fotografiet som en formidler af det gode børneliv i N. Bangs Virksomhed

Navn	Jørgen Mikkelsen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	BRUG
Projekt nr. 1	Studier i dansk byhistorie i internationalt perspektiv efter ca. 1500
Projekt nr. 2	Studier i indvandring og naturalisation efter ca. 1870
Projekt nr. 3	Studier i dansk kolonihistorie og oversøisk handelshistorie
Projekt nr. 4	Dansk topografi i tekst og kort
Projekt nr. 5	Studier i dansk sundhedsvæsen og epidemiologi siden ca. 1800

Navn	Mads Villefrance Perner
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Ph.d. stipendiat, cand.mag.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Inequality in child mortality in Denmark 1812–1915: family, social status and place

Navn	Bárbara A. Revuelta-Eugercios
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker MSO, ph.d.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Link-Lives: Historical Big Data (fællesprojekt)
Projekt nr. 2	Inequality in child mortality in Denmark 1812–1915: family, social status and place (vejleder for ph.d. stipendiat og evt. medforfatter til artikel)
Projekt nr. 3	Scientific Research Network on 'Historical Demography'

Navn	Asbjørn Romvig Thomsen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Link-Lives: Historical Big Data (fællesprojekt)
Projekt nr. 2	Anbringelsessager før og efter digitaliseringen. Hvad betyder overgangen til IT i sagsbehandlingen for borgerens historie?
Projekt nr. 3	Arbejdstitel: Landboreformerne – set nedefra

Navn	Annette Østergaard Schultz
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, mag.art.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Centralisering eller decentralisering i Østgrønland? Lokaliseringspolitikken i 1960'erne
Projekt nr. 2	Da Østgrønland administrativt blev en del af Grønland

Navn	Hans Schultz Hansen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Forskningsleder, seniorforsker, dr.phil.,
Enhed	LEDSEK
Projekt nr. 1	Stormfloden 1923
Projekt nr. 2	Den 9. april 1940 i Sønderjylland
Projekt nr. 3	Det tyske mindretal og København-Bonn-forhandlingerne i 1955

Navn	Per Seesko-Tønnesen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, forsker, ph.d.
Enhed	BRUG
Projekt nr. 1	Kirke, sogn og lokale eliter

Navn	Mette Fransiska M. Seidelin
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Seniorforsker, arkivar, ph.d.
Enhed	DATA
Projekt nr. 1	Anbringelsessager før og efter digitaliseringen
Projekt nr. 2	Hvad betyder overgangen til IT i sagsbehandlingen for borgerens historie?

Navn	Silvia Goldbaum Tarabini
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, forsker, ph.d.
Enhed	BRUG
Projekt nr. 1	Danske jøder i svensk eksil 1943-1945
Projekt nr. 2	Stikkere og andre danske involverede i jødeaktionen

Navn	Kenn Tarbensen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, ph.d.
Enhed	BRUG
Projekt nr. 1	Gelindemanden. Poul Glindemanns finans- og ejendomssvindel 1940-1960
Projekt nr. 2	Økonomisk kriminalitet i dansk erhvervsliv 1900-1960

Navn	Niklas Thode Jensen
Stilling, placering i stillingsstruktur, akademisk grad	Arkivar, seniorforsker, Ph.d.
Enhed	INDSAM
Projekt nr. 1	Klimaet i Ministeriet: udviklingen af klimapolitik hos danske myndigheder, ca. 1972-2002

Forskning i Rigsarkivet – bibliografi 2023

Med * markeres ansatte uden for den videnskabelige stillingsstruktur.

A. Forskningspublikationer med peer review (24)

1. Andersen, S.: "Establishment of Relations and the Economic Relation in the Interwar Period 1919-1945: From Turmoil to Turmoil." I: *A Centenary of Polish-Danish Relations*, red. Friis, T. & Bulhak, W. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2023, s. 47-62.
2. Borregaard, A.: "I hvilken grad skal vi internere dem?" Undervisning for børn i særforsorgen i perioden 1933-1980." I: *Uddannelseshistorie*, 2023, s. 85-102.
3. Due, J.K.*, Giørtz Pedersen, M., Antonsen, S., Rommedahl, J., Søgaard, A., Lotz, J.F., Cabello Piqueras, L., Fierro, C., Igel, C., Rust, P., Søgaard, A. & Pedersen, C.B.: "Towards more comprehensive nationwide familial aggregation studies in Denmark: The Danish Civil Registration System versus the lite Danish Multi-Generation Register." I: *Scandinavian Journal of Public Health*, 2023, april, s. 1-11.
4. Dupont, M.*: *Optegnelser fra Drejød 1661-1875: Præsteoptegnelser 1661-1708. Niels Rasmussen Strangesens optegnelsesbog 1793-1845 (1867). Peder Nielsen Strangesens skrivehæfte 1867-1875*. København: Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie. 304 s.
5. Fransen, P.: "Straffelejren ved Statsfængslet i Nyborg." I: *Nyborg - før & nu*, 25 (2022), s. 7-33.
6. Hansen, H.S.: "Askovmødet 1919. Martin Hammerichs referat og Ernst Christiansens indlæg." I: *Danske Magazin*. 55, (2023), s. 169-186.
7. Hansen, H.S.: "Narrative zur Grenzziehung 1920 in Dänemark und in der dänischen Minderheit in Südschleswig." I: *Grenz-Raum-Narrative. Die deutsch-dänische Grenzregion von 1920 bis heute*, red. Auge, O., Frandsen, S.B. & Weber, C.E. Kiel/Hamburg: Wachholtz, 2023, s. 123-145.
8. Jensen, N.T.: "Røgplagen eller Den Snigende Død: Luftforurening og sundhed i København, ca. 1920-2020." I: *Historisk Tidsskrift*. 122:2 (2023), s. 387-422.
9. Kallestrup, L.N. & Seesko-Tønnesen, P. (red.): *Dansk senmiddelalder, reformationstid og renæssance. Spiritualitet, materialitet og mennesker. Et Festskrift til Lars Bisgaard*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2023, 387 s.
10. Knudsen, H., Sandlos, J. & Keeling, A.: "Mining and colonialism in the circumpolar North." I: *Cambridge History of the Polar Regions*, red. Roberts, P. & Howkins, A. Cambridge: Cambridge University Press, 2023, s. 430-461.
11. Larsen, C.: "The pedagogical school garden and the educationalisation of social problems in Denmark." I: *Studies in the History of Gardens & Designed Landscapes*, 43:1 (2023), s. 67-76.
12. Ludvigsen, L.V.I., Villefrance Perner, M., Pedersen, B.-R., Cañadas, R. N., Sildnes, A., Shvetsov, N., Andersen, T., Bongo, L. A. & Sommersteth, H. L.: "Automated Coding of Historical Danish Cause of Death Data Using String Similarity." I: *Digital Humanities in the Nordic and Baltic Countries Publications*. 5, 1, s. 203-221.
13. Ludvigsen, L.V.I., Løkke, A. & Revuelta-Eugercios, B.: "Cause-specific infant mortality in Copenhagen 1861-1911 explored using individual level data: What was Killing Babies? European Comparative Research using Individual Level Causes of Death." I: *Historical Life Course Studies*, 13, Special issue 6 (2023), s. 9-43.
14. Lyngsted, A.O.: "Når nat bliver til morgen - en undersøgelse af det anbragte barns iscenesættelse." I: *Uddannelseshistorie*, 2023, s. 42-63.
15. Mikkelsen, J.: "Danmarks byer 1700-1850." I: *Danmarks byer fra renæssance til enevælde*, red. Toftgaard, J. & Thelle, M. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2023, s. 257-499.
16. Robinson*, O., Thomsen, A.R., Rask Mathiesen*, N. & Revuelta-Eugercios, B.: "Transforming archival records into historical big data: Visualising human and computer processes in the Link-Lives project." I: *The Nordic Model of Digital Archiving*, red. Bak, G. & Rostgaard, M. London/New York: Routledge, 2023, s. 152-172.

17. Rosendal Jensen, N., Clausen, T., Jensen, B., Larson, A. & Christrup Kjeldsen, C., red.: Social ulighed set gennem uddannelse. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2023. 304 s.
18. Schultz, A.Ø.: "Østgrønlandsk dissonans under moderniseringens første årti? Forholdet mellem udvikling af erhverv og velfærdsydelser i Tunu i 1950'erne - og drivkræfterne bag." I: TEMP - tidsskrift for historie, 14, 27 (2023), s. 126-149.
19. Seesko-Tønnesen, P.: "The Lutheran Household at Long Range: Obligation and Devotion in Instructions for Noble Travellers from Denmark". I: Reformation and Everyday Life, red. Nina J., K. & Bo Kristian, H. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2023, s. 165-194.
20. Svenningsen, S. R., Andersen, S. & Werenberg, A.: "Bringing spatial humanities into military history: Towards a framework for applying geospatial methods in historical analysis of operational-level plans from the Cold War." Konferencetrak, International Society of Military Sciences Conference 2023.
21. Tarabini, S.G.: "De allerførste danske vidnesbyrd om Ghetto Theresienstadt." I: Rambam, 32 (2023), s. 29-47.
22. Tarabini, S.G.: "The Earliest Danish Testimonies About the Theresienstadt Ghetto: Gathered in Sweden by the World Jewish Congress, April 1945." I: Holocaust and Genocide Studies, 37:2 (2023), s. 220-240.
23. Tarabini, S.G.: Danske jøders liv og død i Theresienstadt. København: Gyldendal. 655 s.
24. Thomsen, A.R.: Kampen om jorden: 1795. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. 100 s.

B. Forskningspublikationer uden peer review (10)

1. Clausen, T.: "[Bibliografi over Erik Jørgen Hansens forfatterskab](#)." I: Social ulighed set gennem uddannelse, red. Jensen, N. R., Clausen, T., Jensen, B., Christrup Kjeldsen, C. & Larson, A. Aarhus: [Aarhus Universitetsforlag](#), 2023, s. 267-269.
2. Dupont, M.*: Erich Johan Jessen og slægtskab og nepotisme i Danske Kancelli anno 1743. I: Personalhistorisk Tidsskrift, 2023, s. 146-171.
3. Larsen, C.: "[Da lærerinderne indtog Fyn](#)." I: [Fynske Årbøger](#), 2023, s. 7-27.
4. Larsen, C.: "[Dansk uddannelseshistorisk bibliografi 2022](#)." I: [Uddannelseshistorie](#), 2023, s. 190-197.
5. Larsen, C.: "[Skole og uddannelse til alle. Skolevæsenet i Præstø By og Landdistrikt i 1900-tallet](#)." I: Præstø og omegn: Historie - Natur - Kultur, red. Rørtoft-Madsen, H. Hellerup: [Spring](#), 2023, s. 292-305.
6. Mikkelsen, J.: "[Heste eller lokomotiv? Faxe kalkbane og dens entreprenører i 1850'erne og 1860'erne](#)." I: [Jernbanehistorie : Jernbanernes teknologi- og kulturhistorie](#), 2023, s. 7-19.
7. Mikkelsen, J.: "[Præstø i Grønvolds århundrede: Befolkning, bebyggelse, erhvervsliv og sociale forhold i 1800-tallet](#)." I: Præstø og omegn: Historie - Natur - Kultur, red. Rørtoft-Madsen, R. Hellerup: Spring, 2023, s. 102-127.
8. Petersen, K. & [Seidelin, M.F.M.](#): "[Historisk undersøgelse af anbringelser i særfor sorgen 1933-1980: Nogle hovedkonklusioner og perspektiver](#)." I: [Handicaphistorisk Tidsskrift](#), 49 (2022), s. 27-44.
9. [Seesko-Tønnesen, P.](#): "[Lars Bisgaards bibliografi](#)." I: Dansk senmiddelalder, reformationstid og renæssance. Spiritualitet, materialitet og mennesker. Et festskrift til Lars Bisgaard, red. Nyholm Kallestrup, L. & Seesko, P. Odense: [Syddansk Universitetsforlag](#), 2023, s. 369-386.
10. [Tarbensen, K.](#): "[Udvalgt litteratur om Østjylland 2022-2023](#)." I: [Aarhus Stifts Aarbøger](#), 106 (2023), s. 94-101.

C. Formidlingspublikationer (10)

1. [Hansen, H.S.](#): "[Juni-grundloven af 5. juni 1849 og Sønderjylland](#)." I: [Sønderjysk almanak](#), 31, 2024, s. 54-60.

2. Mikkelsen, J.: "[Infrastruktur, oversvømmelser og strandinger i 1800-tallets Danmark. Om indholdet i en af Rigsarkivets samlinger af kort og tegninger.](#)" I: [Journalen](#), 2023, 1, s. 12-18.
3. Mikkelsen, J.: "[Rigsarkivets håndskriftsamling. En forunderlig guldgrube af dokumenter fra mere end 500 år.](#)" I: [Personalhistorisk Tidsskrift](#), 2023, s. 172-199.
4. Mikkelsen, J.: "[Slagelse borgerskoles første årtier - belyst gennem skolekommissionens forhandlingsprotokol.](#)" I: [Jul i Slagelse](#), 30 (2023), s. 20-26.
5. Mikkelsen, J.: "[Stiftsfysikus Jens Georg Linds medicinalberetninger fra Viborg og Thisted amter, 1837-1869.](#)" [danmarkshistorien.dk](#), 16 s.
6. Olsen, P.E. & [Tarbensen, K. \(red.\): "Preben Emil Olsen \(†\): Maskinarbejder – fra arbejdsdreng til driftschef. Erindringer fra et arbejdsliv som mellemleder på østjyske maskinfabrikker 1947-2002."](#) I: [Erhvervshistorisk Årbog](#), 2023, 1-2, s. 42-97.
7. [Seidelin, M.F.M.](#) & Thilising-Engholm*, M.: "[De første 25 års sagsdannelse. En arkivguide om AIDS/HIV i Rigsarkivets samlinger.](#)" I: [Kvinder, Køn & Forskning](#), 35, 1 (2023), s. 134-149.
8. [Seidelin, M.F.M.](#): "[De anbragtes danmarkskort.](#)" I: [Omslaget](#), 2023, nr. 1, s. 8-10.
9. [Tarabini, S.G.](#): "[Vejen til Theresienstadt.](#)" I: [Politiken Historie](#), 31 (2023), s. 30-55.
10. [Thomsen, A.R.](#) & [Seidelin, M.F.M.](#): "[Den subjektive embedsmand. Om 150 års barske beskrivelser af borgere - i embeds medfør.](#)" I: [Journalen](#), 2023, s. 19-25.

D. Bidrag til udredninger og rapporter om arkivforhold m.v. (0)

E. Deltagelse i videnskabelige kongresser og seminarer med paper (32)

1. Andersen, R.S.*: "Scandinavian Heraldic Artists in the 20th Century". Oxford University Heraldry Society, Oxford, Storbritannien.
2. Andersen, R.S.*: "The Heraldic Consequences of the passing of a Law – a Case Study". 22. Internationale Heraldiske Kollokvium, Lund, Sverige.
3. Andersen, R.S.*: "Kirkerummet og den heraldiske kommunikation". 12. Nordiske Heraldiske Konference, Roskilde, Danmark.
4. Borregaard, A., Duedahl, P., Seidelin, M.F.M., Smed, S. og Andersen, O.M.M.*: "Vold og etik. En session om samtidshistoriens smertensbørn". Dansk Historikermøde 2023, Aarhus, Danmark.
5. Borregaard, A.: "A historical investigation on the Special Care System in Denmark in the time from 1933 to 1980". Nordic Network on Disability research, Reykjavik, Island.
6. Borregaard, A.: "Poster presentation". 16th Nordic Network on Disability Research Conference, Reykjavik, Island.
7. Borregaard, A.: "When the State Takes Care: Danish Special Care 1933-80". Det medicinhistoriska nätverket, Stockholm, Sverige.
8. Due, J.D.*, Mygind, A.*: "HTR projects – population based research registries". HANDWRITTEN TEXT RECOGNITION WORKSHOP, Budapest, Ungarn.
9. Due, J.D.*, Mygind, A.*: "Utilizing archives for health research with AI". Keeping and connecting: data in the digital society, Salamanca, Spanien.
10. Hjort-Madsen, L.: "Making female work visible. Reassessing the female labour force in nineteenth century Denmark using individual level census data". The 14th Conference of Young Demographers, Prag, Tjekkiet.
11. Hjort-Madsen, L.: "Synliggørelsen af danske kvinders arbejde. En revurdering af den aggregerede statistik for 1800-tallets Danmark", Dansk Historikermøde, Aarhus, Danmark.
12. Hjort-Madsen, L.: "Reassessing our statistical knowledge of female work in nineteenth century Denmark using the digitized censuses 1834-1901", Potentials and challenges of digitization in research, København, Danmark.
13. Knudsen, H.: "Crossing the Disciplinary Boundaries of Physics". Novo Nordisk Foundation, København, Danmark.

14. Knudsen, H.: "Mining in a World of Fat: Greenlandic Perspectives on the Ivittuut Cryolite Mine 1854-1931". Global Fat Resources: Connecting Themes, Approaches and Narratives, Ca. 1850-2022: Final Workshop of the EURES Research Network, Bergen, Norge.
15. Knudsen, H.: "Pumpen og kloden". Dansk Teknologihistorisk Selskab, Bjerringbro, Danmark.
16. Larsen, C., Holmqvist, S., Revuelta-Eugercios, B., Koefoed, N.J., Jensen, H.S., Schriver, A.Ø.C.: "Mødet med det digitale arkivlandskab – at udforske, finde og bruge data". Dansk Historikermøde, Aarhus, Danmark.
17. Larsen, C.: "Work or Profession? Female Schoolteachers in Denmark, 1867-1897". Higher Learning, Knowledge Cirkulation and Gender History, Sandbjerg, Danmark.
18. Lyngsted, A.O.: "Liminal Childhood and Alternatives to Innocence". 12th Biennial Society for the History of Children and Youth Conference, Guelph, Canada.
19. Lyngsted, A.O.: "Paper". Children, media and communication: new histories of experience, Tampere, Finland.
20. Perner, M.V.: "Infant Mortality Clustering in Nineteenth-Century Denmark". Annual Meeting of the Social Science History Association, Washington, D.C., USA.
21. Perner, M.V.: "Social and Environmental Factors of Child Mortality Risk in Late Nineteenth-century Copenhagen". European Social Science History Conference, Göteborg, Sverige.
22. Perner, M.V.: "The Link-Lives project and studying mortality in 19th century Denmark". Campop - History of Population and Social Structure, Cambridge, Storbritannien.
23. Perner, M.V.: Poster. Annual Conference of Young Demographers, Prag, Tjekkiet.
24. Revuelta-Eugercios, B.: "En lang vej fra kilde til datasæt". Dansk Historikermøde, Aarhus, Danmark.
25. Revuelta-Eugercios, B., Sparre, A.L., Hjorth-Moritzsen, L., Thomsen, A.R., Robinsen, O., Mathiesen, N.R. & Løkke, A.: "Occupation and Position in the Household in 19th Century Denmark: Combining Historical Expertise and Automated Methods to Code Millions of Strings."
26. Revuelta-Eugercios, B., Løkke, A., Sparre, L.B., Sunde, L.B., Thomsen, A.R. og Mathiesen, N.R.: "Methods for automatic identification of biological family relations in census records for large-scale historical population databases". European Society of Historical Demography, Nijmegen, Nederlandene.
27. Revuelta-Eugercios, B., Mathiesen, N.R., Thomsen, A.R., Robinsen, O. & Løkke, A.: "Comparing methods for automated creation of life-courses." European Society of Historical Demography, Nijmegen, Nederlandene.
28. Seesko-Tønnesen, P.: "Kirke, sogn og lokale eliter." Workshop om autoritet i lokalsamfundet i det tidligt moderne Danmark, Odense, Danmark.
29. Tarabini, S.G.: "Danmarks judar och Förintelsen. Liv och död i gettot i Theresienstadt". Flykten över Öresund, Lund, Sverige.
30. Tarabini, S.G.: "Évasion et déportation". Le sauvetage des Juifs du Danemark, Paris, Frankrig.
31. Tarabini, S.G.: "Jews from Denmark in the Theresienstadt Ghetto". A Light in the Darkness: Lessons from Denmark during the Holocaust, Gilleleje, Danmark.
32. Thomsen, A.R.: "Genanvendelse af digitalt skabte data". ESDH-ECM-konference, København, Danmark.

F. Redaktion af tidsskrifter m.v.

Tidsskrifter udgivet af Rigsarkivet

- Erhvervshistorisk Årbog: Kenn Tarbensen

Andre historiske tidsskrifter og skriftrækker

- Danmarks Adels Aarbog: Michael Dupont*
- Fængselshistorisk Selskabs Årbog: Peter Fransen
- Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland: Hans Schultz Hansen
- Slægtsforskeren: Michael Dupont*
- teknologihistorie.dk: Kenn Tarbensen
- Uddannelseshistorie: Christian Larsen

G. Rigsarkivets forskningsrettede publikationer

Generelt

Forskningen i Rigsarkivet. Årsberetning for 2022. 38 s. Tilgængelig på:
<https://www.rigsarkivet.dk/om-os/forskning/forskningsresultater/>

Erhvervshistorisk Årbog

Tilgængelig på www.tidsskrift.dk/ea

Erhvervshistorisk Årbog, 72:1-2 (2023), red. Kenn Tarbensen, 148 s.

Indhold: Kim Ørsted Iversen: [Politik og erhverv i Løgstør i 1960'erne](#); Preben Emil Olsen: [Maskinarbejder – fra arbejdsdreng til driftschef. Erindringer fra et arbejdsliv som mellemlider på østjyske maskinfabrikker 1947-2002](#); Ole Ryolf: [Et arbejdsliv delt mellem to interesser. Erindringer fra shipping på Aarhus havn og hos Falcks vagtcentral i Aarhus, 1970-2011](#); Finn Olesen: [Victoria Chick \(1936-2023\) – et kvindeligt fyrtårn i en mandsdomineret fagdisciplin](#)

H. Medlemskab af bestyrelser af videnskabelige foreninger og videnskabelige udvalg, råd, styregrupper og bedømmelsesudvalg

- Dansk Komité for Byhistorie (Jørgen Mikkelsen)
- Dansk Center for Byhistorie (Jørgen Mikkelsen)
- Den Danske Historiske Forening (Mette Seidelin)
- Fængselshistorisk Selskab (Peter Fransen)
- Historisk Samfund for Sønderjylland (Hans Schultz Hansen)
- Kulturministeriets Forskningsudvalg (Mette Seidelin)
- Niels Bohr Arkivet (Henrik Knudsen)
- Rigsarkivets forskningskoordinationsgruppe (Hans Schultz Hansen, Asbjørn Thomsen, Jørgen Mikkelsen, Christian Larsen, Peter Fransen)
- Rigsarkivets rådgivende forskningsudvalg (Hans Schultz Hansen, Niklas Thode Jensen og Barbara Revuelta-Eugercios)
- Rådgivende forskningsudvalg for Forskningsafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig (Hans Schultz Hansen)
- Samfundet for Dansk Genealogi og Personalthistorie (Per Seesko-Tønnesen)
- Selskabet for Samtidshistorisk Forskning (Annemarie Borregaard)
- Selskabet for Skole- og Uddannelseshistorie (Christian Larsen og Amalie Olga Lyngsted)
- Styregruppe for Aarhus Universitetsforlags projekt "100 bøger om 100 begivenheder i Danmarks historie" (Hans Schultz Hansen)
- Teknologihistorisk Selskab (Henrik Knudsen)
- Wissenschaftliche Beratung ved Forschungsstelle für regionale Zeitgeschichte und Public History, Slesvig (Hans Schultz Hansen)

Rigsarkivets forskningskoordinationsgruppe

- Martin Bork, enhedschef, LEDSEK (formand)
- Hans Schultz Hansen, forskningsleder, LEDSEK (sekretær)
- Anne Bækgaard, enhedschef, ADEG
- Peter Fransen, seniorforsker, ADEG
- Allan Vestergaard, enhedschef, BRUG
- Jørgen Mikkelsen, seniorforsker, BRUG
- Jan Dalsten Sørensen, enhedschef, DATA
- Asbjørn R. Thomsen, seniorforsker, DATA
- Mette Hall-Andersen, enhedschef, INDSAM
- Christian Larsen, seniorforsker, INDSAM

Rigsarkivets rådgivende forskningsudvalg

- Helle Strandgaard Jensen, Aarhus Universitet
- Heidi Vad Jønsson, Syddansk Universitet
- Johan Heinsen, Aalborg Universitet
- Niklas Thode Jensen, Rigsarkivet København
- Barbara Revuelta-Eugercios, Rigsarkivet Odense
- Morten Ellegaard, rigsarkivar, observatør for Rigsarkivets direktion
- Hans Schultz Hansen, forskningsleder (sekretær)

